

дипломатически договоръ — подъ заглавие „Български грамоти“ (Одеса, 1845 г.).

Така чрезъ своитѣ книжовни трудове Априловъ се явява горещъ защитникъ на българския народъ предъ чуждия свѣтъ, борецъ за истината относно неговия езикъ и произходъ. Той хвърля обилна свѣтлина на времето си върху всички по-важни въпроси, засѣгащи българитѣ, и иска да бжде за България това, което бѣ Венелинъ, иска да довърши неговото дѣло.

Априловъ е нѣкогашната будна съвестъ на българския народъ предъ славянския и европейски свѣтъ. У него словото и дѣлото сж нераздѣлни. Той иска да постави въ действие, да тури въ услуга на родината си всѣки що-годе просвѣтенъ неинъ синъ. Като фаръ той иска да освѣти пѣтя на залутания въ тъмата на България чуждъ пѣтникъ къмъ истината за миналото и настоящето на българския народъ.

Недоживѣлъ да види развитието на Габровското училище до пълна гимназия, което става тепърва въ 1874/1875 г., Априловъ билъ честитъ да се нарадва за сетенъ пѣтъ на успѣхитѣ му, когато посетилъ Габрово презъ 1847 г., на връщане отъ Бруса и Цариградъ, дето пакъ бѣ ходилъ да се лѣкува. Той поискалъ да завърши дѣлото си, поискалъ да се поставятъ основитѣ на голѣмо здание за гимназия въ Габрово, което станало въ негово присѣствие на 29 августъ сжщата година. На връщане отъ Габрово за Русия, той починалъ въ Галацъ на 2 октомврий 1847 г.

Такова е дѣлото на този рѣдкъ синъ на Балкана, подъ чиято закрила бѣ отрасналъ, и който прибра въ пазвитѣ си неговитѣ скъпи кости въ деня на 50-годишнината отъ смъртта му. Работилъ за своята родина само 15 години, той направя съ непрестаненъ трудъ толкова за нея, колкото е достатъчно да увѣковѣчи името му. Неговото завещание, следъ като духомъ и тѣломъ бѣ живѣлъ само съ мисълта за благо на отечеството си, не можеше да бжде друго, освенъ да пожертвува всичкото си състояние — 60.000 рубли — за поддържане на Габровското училище — днесъ Габровска Априловска гимназия — и за издрѣжка на усърдни младежи въ руски учебни заведения.